

LETONYA'DA YEREL YÖNETİMLERİN MALİ YAPILANMASI

Serap GÜL KIR ¹

Öz

Letonya parlamenter demokrasiye sahip üniter bir devlettir. Yönetim, merkezi yönetim ve yerel yönetimler olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Letonya 2009 yılında idari toprak reformundan sonra 110 belediye ve 9 şehir yönetimi şeklinde düzenlenmiştir. Riga hariç 119 yerel yönetimin tamamı aynı yetkilere sahiptir. Letonya Cumhuriyeti Anayasasında yerel yönetim ilkeleri ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Letonya Parlamentosu 1994 yılında Yerel Yönetim Yasası'nı kabul etmiştir. Letonya Cumhuriyeti Parlamentosu, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı 1996 yılında imzalamıştır. Ülkede toplam kamu harcamalarının büyük bir kısmı merkezi hükümet tarafından karşılanmaktadır. Yerel yönetimler kendi vergilerini alma ve paylaşılan vergilerdeki marjinal oranları değiştirme yetkisine sahip değildir. Çalışmanın ilk kısmında Letonya'daki belediyelerin siyasal ve yönetsel yapısı, tarihsel yapısı, yasal çerçevesi; ikinci kısmında ise mali yapısı incelenmiştir. Bu çalışma Letonya yerel yönetimlerini yapısal, işlevsel ve mali açıdan incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma konusu olarak Letonya yerel yönetimlerin belirlenme sebebi Türkçe yerel yönetimler literatüründe daha önce Letonya yerel yönetimlerin çalışılmamış olmasıdır. Letonya yerel yönetimlerin 2013-2022 yıllarına ait harcama ve gelirleri, bütçe açığı ve borçlanması incelenmiştir. Çalışmada Letonya yerel yönetimlerinin idari ve mali yapısına ait sorunlar ele alınarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın son kısmında Letonya ile Türkiye yerel yönetimlerinin mali yapısı gelirler açısından karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda her iki ülkede de belediyelerin yerel gelirlerinin sınırlı olduğu ve vergi ve harç tarifelerini belirleme yetkisi ile ilgili sorunların mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yerel vergiler aracılığıyla yerel yönetimlerin mali özerkliği güçlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler : Letonya, Yerel Yönetimler, Mali Yapı, Karşılaştırmalı Yerel Yönetimler

JEL Sınıflandırması : H71

¹ Arş. Gör. Dr., Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, srpg11986@outlook.com, ORCID: 0000-0002-5112-6039.

Atıf/Citation (APA 6):

Gül-Kır, S. (2024). Letonya'da yerel yönetimlerin mali yapılanması. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(3), 489–507. <http://doi.org/10.25287/ohuiibf.1410748>.

FINANCIAL STRUCTURING OF LOCAL GOVERNMENTS IN LATVIA

Abstract

Latvia is a unitary state with parliamentary democracy. The administration consists of two parts: central administration and local administrations. After the administrative land reform in 2009, Latvia was organized into 110 municipalities and 9 city administrations. All 119 local governments, except Riga, have the same powers. There is no provision in the Constitution of the Republic of Latvia regarding the principles of local government. The Latvian Parliament adopted the Local Government Law in 1994. The Parliament of the Republic of Latvia signed the European Charter of Local Self-Government in 1996. Most of the total public expenditures in the country are covered by the central government. Local governments do not have the authority to levy their own taxes and change marginal rates on shared taxes. In the first part of the study, the political and administrative structure, historical structure and legal framework of municipalities in Latvia; In the second part, its financial structure is examined. This study aims to examine Latvian local governments from structural, functional and financial perspectives. The reason for choosing Latvian local governments as the subject of the study is that Latvian local governments have not been studied before in the Turkish local governments literature. Expenditures and revenues, budget deficit and borrowing of Latvian local governments for the years 2013-2022 were examined. In the study, problems related to the administrative and financial structure of Latvian local governments were evaluated. In the last part of the study, the financial structure of Latvian and Turkish local governments was compared in terms of revenues. As a result of the comparison, it was concluded that the local revenues of municipalities in both countries are limited and there are problems regarding the authority to determine tax and fee tariffs. The financial autonomy of local governments should be strengthened through local taxes.

Keywords : Latvia, Local Governments, Financial Structure, Comparative Local Governments

JEL Classifications : H71

GİRİŞ

Köklü bir yerel yönetim geçmişine sahip olan Letonya yerel yönetimleri Sovyet işgaliyle geri planda kalmıştır. Letonya 1918 yılında kurulmuştur. 1991 yılında bağımsızlığını yeniden kazanmıştır. 1992 Anayasası’na göre Letonya Parlamenter bir cumhuriyettir. Anayasa 1993 yılından bugüne kadar birkaç kez gözden geçirilmiştir. Ancak yerel yönetimi anayasal bir temele dayandıran açık özel hükümler bulunmamaktadır. 1994 yılında Yerel Yönetim Yasası kabul edilmiştir. 1998 yılında kabul edilen İdari Bölgesel Reform Kanunu belediyelerin birleştirilmesine imkân sağlamıştır.

Letonya’da 2009 yılında idari toprak reformu sonrası ülke 9 şehir ve 110 belediye şeklinde ayrılmıştır. İdari toprak reformu sonucu çift kademeli belediyelerden tek kademeli belediye yönetimine geçilmiştir.

Letonya’da hem zengin hem de yoksul belediyeler mevcuttur. Yoksul belediyelerden bazıları sadece kendi gelirleriyle görevlerini yerine getirememektedir. Zengin ve yoksul belediyeler arasındaki farklılıkların azaltılması ve bütün belediyelerin kanuni olarak yerine getirmesi gereken görevleri gerçekleştirebilmesi amacıyla belediye gelirleri arasındaki farkları kapatan Belediye Finansman Eşitlemesi uygulamaya konulmuştur (Gross and Bruna, 2012: 156).

Çalışmada Letonya yerel yönetimlerinin literatür incelemesi yapılmıştır. Çalışmada Letonya ile Türkiye’deki yerel yönetimlerin mali yapısı gelirler açısından incelenmiş, karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır. Türkçe yerel yönetimler literatüründe daha önce Letonya yerel yönetimlerin çalışılmamış olması literatüre katkısı açısından önem arz etmektedir.

I. LETONYA’NIN SİYASAL VE YÖNETSEL YAPISI

Letonya Cumhuriyeti Kuzey Avrupa’da bulunan Baltık Ülkeleri’nden biridir. Ülke, kuzeyinde Estonya, güneyinde Litvanya, doğusunda Rusya, güneydoğusunda Beyaz Rusya, batısında İsveç ile deniz sınırı ile sınırlanmıştır. 1918’de kurulmuş olan Letonya, parlamenter demokrasiye sahip üniter bir devlettir. Letonya Cumhuriyeti 4 Mayıs 1991 tarihinde bağımsızlığını yeniden kazanmıştır. Hükümet sistemi parlamenter bir cumhuriyettir. Devlet başkanı cumhurbaşkanıdır. Hükümetin başı başbakanıdır. Letonya tam bir demokrasiye, işleyen bir piyasa ekonomisine ve gelişmiş sivil toplum kuruluşlarına sahiptir (Globaledege, 2023; Lund vd.,1999: 549. Dreifelds, 2007:392).

Letonya; demokratik, parlamenter bir cumhuriyettir. Ülkenin kamu kurumlarının yapısı, yetkileri ve işleyişi 1922’de kabul edilen Anayasa’da düzenlenmiştir. Letonya halkı egemen devlet gücüne sahiptir. Letonya halkı Saeima’yı (Parlamento) seçmektedir. Saeima (Parlamento), Devlet Başkanı ve Bakanlar Kurulu, anayasaya göre devlet gücünün en yüksek makamlarıdır. Saeima, Saeima’da güvenoyu alacak olan Bakanlar Kurulunu (Hükümet) oluşturmak üzere aday Başkanlık görevine seçen ve davet eden Devlet Başkanını seçmektedir (European Commission t.y).

Parlamento dört yılda bir yenilenmektedir. En son genel seçimler 1 Ekim 2022 tarihinde yapılmıştır. Seçim sonucu Başbakan Krisjanis Karins’in partisi olan Yeni Birlik Partisi, seçimlerde %19 oy oranıyla birinci parti olmuştur. Krisjanis Karins önderliğinde Yeni Birlik Partisi; Birleşik Liste, Ulusal İttifak’tan oluşan koalisyon hükümeti kurulmuştur. Hükümet 14 Aralık 2022’de güvenoyu alarak göreve başlamıştır. (Logistics Cluster, 2022; T.C Dışişleri Bakanlığı, 2022).

Cumhurbaşkanı, siyasi otoritenin başı olup parlamento tarafından dört yılda bir seçilmektedir. 31 Mayıs 2023’de cumhurbaşkanlığı seçimi olmuş, Dışişleri Bakanı Edgars Rinkevics Cumhurbaşkanı seçilmiştir (T.C Dışişleri Bakanlığı, 2022).

I.I. Letonya’nın Yerel Yönetimlerin Tarihsel Yapılanması

Letonya, 18 Kasım 1918’de bağımsız bir ülke olarak kurulmuş ancak bu durum Sovyet dönemiyle sekteye uğramıştır. Letonya, yerel yönetimlerde köklü bir geçmişe sahiptir. 1918’de yeni ülkenin kurulmasından sonra hızlı bir şekilde yerel yönetimlere yönelik yasal düzenlemeler kabul edilmiştir. Bu düzenleme oldukça demokratiktir ve kadınların oy kullanma hakkını içermektedir. Yerel düzeyde seçmenler bir meclis seçmişler, meclis üyeleri de kendi aralarından meclis başkanını seçmişlerdir. 1934 yılının Mayıs ayında otokratik yönetim kurulunca şehir meclisleri feshedilmiştir. Kırsal belediye meclisleri kaldırılmamış ancak görevleri azaltılmıştır. Letonya’da az da olsa var olan demokratik yerel yönetim geleneği Sovyet işgali ile kesintiye uğramıştır. Vatandaşlar resmen yerel meclisleri seçmiş olmalarına rağmen uygulamaya bakıldığında o dönemlerde yerel yönetim tam anlamda mevcut değildir (Vilka, 2012: 365):

1989 yılının Aralık ayında yapılan yerel meclis seçimleri İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin ilk demokratik seçimleridir. Birden fazla adayın yarıştığı rekabetçi bir seçim yapılmıştır. Yerel yönetim yasaları; Letonya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti hükümetinin Yüksek Konseyinin bölge, şehir ve kırsal yerel yönetimlere ilişkin üç yasayı kabul etmesi ile 1990 yılının Şubat ayında kabul edilmiştir. Bağımsız Letonya Cumhuriyeti’nin yeniden kurulmasından kısa bir süre önce tüm yerel yönetim konsey üyeleri bir araya gelerek Letonya’nın bağımsızlığına destek olmuşlardır. 1991 yılının Nisan ayında Letonya Cumhuriyeti Yüksek Konseyi “Kasaba/Şehir Belediyeleri Hakkında” ve “Kırsal Belediyeler Hakkında” kanunlar yayınlamıştır. Ülke, 21 Ağustos 1991 tarihinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nden ayrılarak bağımsızlığını ilan etmiştir. 1992 yılının Şubat ayında bölgesel yönetime ilişkin yeni bir kanun çıkarılmıştır. 1991 ve 1992 yıllarında kabul edilen kanunlar adem-i merkezîyetçiliğin güçlendirilmesine yöneliktir. Yerel yönetim reformu Letonya’nın demokrasiye dönüşümündeki kilit faktördür (Vanags vd., 2007: 173).

1993 yılında dönemin hükümeti “Letonya Cumhuriyeti Yerel Yönetim Reformunu” onaylamıştır. Bu reformla devlet iktidarının ve idaresinin demokratikleştirilmesi ve merkezileştirilmesi, yerel yönetimlerin kendilerine devredilen görevlerin yerine getirilmesinde hesap verilebilirliğin artırılması, vatandaşlara sunulan kamu hizmetinin artırılması, yönetim süreçlerine halkın katılımının artırılması

amaçlanmaktadır. Reformun uygulanmasıyla yeni yerel yönetim sistemi geliştirilmiştir. Yerel yönetim reformunun temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Vanags vd., 2007: 173; Vilka, 2012: 365):

- Yerel yönetim meclis seçimlerine yönelik yeni yasanın uygulanması
- Bölgesel hükümetler ve hem kırsal hem kentsel belediyeler için ortak bir yeni yerel yönetim yasası
- İdari bölgesel reform
- Yerel bütçe sisteminin geliştirilmesi
- Merkezi ve yerel yönetimler arasındaki müzakere sisteminin düzenlenmesi

1990’lı yılların başları; ekonomik, siyasi ve idari alanlarda keskin dönüşümlerin yaşandığı bir dönemdir. Ekonomik değişiklikler iktisadi rejimin planlı ekonomiden piyasa ekonomisine geçilmesini ve piyasanın serbestleştirilmesini içermektedir. İdari dönüşüm ise merkezi ve yerel seviyeler arasında yeni bir görev paylaşımı şeklinde olmuştur. Süreç, başlangıçta çok merkezi olmayan sistemle başlamış daha sonra merkezileşme eğilimleriyle sonuçlanmıştır (Bauby ve Smilie, 2010).

1994 yılının Mayıs ayında kabul edilen Yerel Yönetimler Yasası; Letonya tarihinde kırsal belediyeler, kasaba/il belediyeleri ve bölge yönetimleri olmak üzere tüm yönetim türlerine uygulanan ilk yasadır. 1991 ve 1992 yılında kabul edilen yasalarla karşılaştırıldığında 1994 yasası daha fazla merkezileşmeye yöneliktir. Bu yasa yerel yönetimlerin merkezi hükmet tarafından denetlenmesini arttırmıştır (Vanags vd., 2007: 173).

2009 yılının Temmuz ayına kadar Letonya’da iki kademeli bir yerel yönetim sistemi uygulanmıştır. İdari bölgesel bölünme Sovyet dönemine aittir. 2009 yılının Temmuz ayına kadar Letonya’da bulunan toplam yerel yönetim sayısı 548’dir. Bunlardan 26 tanesi ilçe yönetimi (rajons) ve 522 tanesi cumhuriyet şehirleri, kasaba, belediye ve kırsal belediyelerden oluşmaktadır (7 Cumhuriyet Şehri, 50 kasaba, 41 belediye, 424 kırsal belediye) (Vilka, 2012: 366).

1998 yılında İdari Bölgesel Reform Kanunu kabul edilmiştir. Reform Parlamento tarafından kabul edilen yeni bir idari bölgesel bölünme ile 2009 yılının temmuz ayında tamamlanmıştır. Yerel otoritelerin sayısı büyük ölçüde azaltılmıştır. Reformun bir sonucu olarak yetkileri kapsamındaki kamu hizmetlerini etkin bir şekilde sunabilecek ölçek ve kaynakları olmayan kırsal belediyeler başka belediyelerle birleşmeye zorlanarak çoğu belediye daha büyük belediyeler halinde birleştirilmiştir. İkinci aşama olarak ilçe düzeyi tamamen kaldırılmıştır (Governatori, 2012: 125; Vilka, 2012: 366).

Letonya’da idari bölgesel bölünmenin pozitif etkileri olmuştur (Draudins,t.y: 4):

- Mali kaynakların yoğunlaşması birçok yerel otoriteye kamu ve özel yatırım kaynaklarını çekme gücü vermiştir.
- İnsan kaynaklarının yoğunlaşması yerel yönetimlerin kapasitelerini arttırmıştır.
- Mali kaynakların yoğunlaşması bütçe harcama verimliliğini arttırmıştır.
- Artan bölgesel ölçek yerel ekonomiyi geliştirmiştir.
- Bölgesel kalkınma merkezleri etrafında oluşturulan yerel yönetim alanları, artan kent-kır işbirliğinden faydalanmıştır.

Bununla birlikte idari bölgesel bölünmenin bazı dezavantajları olmuştur (Draudins,t.y: 5):

- İdari bölgesel yapının parçalanması
- Ulusal hükümet fonksiyonlarının daha fazla merkezileştirilmesinin sınırlandırılması
- Daha küçük yerel belediyelerde belirli işlevlerin düşük performansı
- Birçok küçük yerel belediyede yetersiz vergi geliri
- Bölgesel kalkınma merkezleri olmayan yerel belediyeler (kent-kır işbirliğinin sınırları)

I.II. Letonya’da Yerel Yönetimlerin Yasal Çerçevesi

1992 Anayasası’nın yerel yönetimi anayasal bir temele dayandıran açık özel hükümleri yoktur. Letonya Parlamentosu 1994 yılında Yerel Yönetim Yasası’nı kabul etmiştir. 1994 tarihli Yerel Yönetim Yasası; Letonya tarihinde kırsal belediyeler, kasaba/il belediyeleri ve ilçeleri yani tüm yerel yönetimlere

hem devredilen hem bağımsız yetkiler veren ilk kanundur. 19 Mayıs 1994 tarihinde kabul edilen Yerel Yönetim Yasası; yerel yönetimlerin yetkileri, yerel yönetim meclis ve kurumlarının yanı sıra il veya belediye meclisi başkanlarının hak ve sorumlulukları, yerel yönetimlerin merkezi hükümetle ilişkileri ile ilgili genel hükümleri içermektedir. Bu kanunda yapılan son değişiklikler; 19 Aralık 2019’da onaylanmış, 22 Şubat 2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir (European Committee of the Regions, 2020; Bauby ve Smilie, 2010; Vilka, 2012: 368).

Letonya’daki yerel yönetim reformlarının prensipleri Letonya Cumhuriyeti mevzuatının yanı sıra Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ilkelerine dayanmaktadır. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Seima (Letonya Cumhuriyeti Parlamentosu) tarafından 22.02.1996 tarihinde kabul edilmiştir. Letonya 30 maddenin 29 tanesini kabul etmiştir. Kabul edilmeyen kısım ulusal sermaye piyasalarına erişim sağlayan 9. Maddenin 8. Fıkrasıdır (Vanags, 2005: 15). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı 1996 yılında onaylanmasına rağmen 1994 yılından itibaren şartın ilkeleri iç mevzuata dâhil edilmiştir. 1993 yılında hükümet tarafından kabul edilen Yerel Yönetim Reform Planı, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın ilkelerine dayanmaktaydı (Vilka, 2012: 367). 1998 yılında İdari Bölgesel Reform Kanunu kabul edilmiştir. Ayrıca Letonya Cumhuriyeti Anayasasında yerel yönetim ilkelerine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Litvanya ve Estonya bu konuda Letonya’ya göre daha iyi durumdadır (Vanags, 2005: 15). Yerel yönetimlerin yasal çerçevesini oluşturan diğer yasalar şunlardır (Council of Europe, 2018: 9):

- 1995 Vergi ve Harçlar Kanunu
- 1995 Yerel Yönetimler Bütçe Kanunu
- 2002 Devlet İdare Yapısına İlişkin Kanun
- 2002 Bölgesel Kalkınma Kanunu
- 2008 Cumhuriyet İl Meclisi ve Belediye Meclisi Seçim Kanun
- 2008 İdari Bölgeler ve Nüfuslu Alanlar Kanunu
- 2011 Mekânsal Kalkınma Planlama Kanunu
- 2015 Yerel Yönetim Finansmanının Eşitlenmesine İlişkin Kanun

4 Mart 2021 tarihinde Letonya hükümeti, Çevre Koruma ve Bölgesel Kalkınma Bakanlığı tarafından geliştirilen yeni Yerel Yönetimler Yasasını onaylamıştır. Bakanlığa göre 1994 yılında yerel yönetim yasasının kabul edilmesinden bu yana devlet idaresinin yapısında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu durum yerel yönetim mevzuatında yeterli değişikliği gerektirmektedir. İdari toprak reformu konusunda da genellikle bölge sakinlerinin karar alma süreçlerine dahil edilmesi ihtiyacının artmasıyla ilgili değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Bakanlığa göre yasama, iki kurumun yetki ve işlevlerini daha iyi ayırmak için karar alma yetkisi ile yürütme yetkisinin daha açık bir şekilde ayrılmasını, işin daha açık bir şekilde organize edilmesi ve görevlilerin sorumluluklarının belirlenmesini sağlamaktadır (Baltic News Network, 2021).

a. Bağlayıcı yerel yönetim düzenlemeleri

Bağlayıcı yerel yönetim düzenlemeleri tasarısı meclis başkanı, meclis komisyonu, meclis üyeleri, olağanüstü toplantıyı başlatan kişi veya şehir, kasaba veya sivil idare başkanı tarafından yerel meclise sunulabilir. Bağlayıcı yerel yönetim düzenleme taslağının incelenme ve kabul edilme süreci şu şekildedir (European Justice,2023):

- Bağlayıcı yerel yönetim düzenlemeleri taslağı kanunda aksi belirtilmediği müddetçe yerel meclis üyelerinin yarısından fazlasının olumlu oy kullanması halinde kabul edilir ve bağlayıcı hale gelir.
- Meclis düzenlemeyi ve açıklama yazısını imza tarihinden itibaren üç gün içinde yazılı ve elektronik ortamda Çevre Koruma ve Bölgesel Kalkınma Bakanlığına gönderilir. Bakanlık, yönetmeliğin hukuka uygunluğunu, kendisine ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde değerlendirir. Sonrasında yerel meclise görüşünü iletir.
- Eğer bakanlığın görüşü yönetmeliğin hukuka uygunluğu açısından hiçbir itiraz içermiyorsa ya da belirlenen zaman içinde yerel meclise görüş gönderilmezse yerel meclis bağlayıcı düzenlemeleri kabul edildiği haliyle yayımlar.

- Eğer bakanlık yönetmeliğin tamamını ya da bir kısmının hukuka uygun olmadığı görüşüne varırsa yerel meclis, bu görüş doğrultusunda mevzuatta iyileştirmeler yapar ve yönetmelik değişikliği yapar. Yerel meclis, görüşe kısmen veya tamamen katılmıyorsa, kararında bunun gerekçesini belirtir ve yönetmelik çıkarır. Yönetmelikler imza tarihinden itibaren üç gün içinde Çevre Koruma ve Bölgesel Kalkınma Bakanlığına yazılı ve elektronik ortamda gönderilir.

I.III. Letonya’da Yerel Yönetimler

Letonya’da 1998-2009 yıllarında önemli idari bölgesel reform gerçekleşmiştir. Letonya 2009 yılında gerçekleştirdiği idari toprak reformundan günümüze kadar 9 şehir ve 110 belediye şeklinde örgütlenmiştir. Bir dizi ilave görevleri gerçekleştiren başkent Riga haricinde 119 yerel yönetimlerin tamamı aynı yetkilere sahiptir (European Committee of the Regions, 2020). Letonya’da idari teşkilatlanma nispeten yenidir. 2009 yılında çift düzeyli belediyelerden tek düzeyli belediyelere geçiş yapan büyük bir bölgesel reform gerçekleştirilmiştir. Eski ilçeler (rajon) kaldırılmış ve birçok belediye daha büyük birimler halinde birleştirilmiştir. 524 yerel birim ve yerleşim alanları daha büyük bölgesel yerel birimler halinde birleştirilmiştir (Council of Europe, 2018). 524 yerel yönetim idaresi (belediyeler, kırsal bölgeler, ilçe kasabaları, cumhuriyet şehirleri), 110 belediye ve 9 cumhuriyet şehriden oluşacak şekilde tek kademeli yönetim olarak birleştirilmiştir(OECD, 2016: 1).

Ülkede beş adet “planlama bölgesi” bulunmaktadır. Kurzeme, latgale, Riga, Vidzeme ve Zemgale planlama bölgeleridir. İngilizcede “bölge” (region) sözcüğünden yola çıkarak Letonya’da gerçek bir bölgesel yönetim olduğu anlamı çıkarılmamalıdır. Böyle bir bölgesel düzey yoktur. “Planlama bölgeleri”, gerçekte belediyeler üstü düzeyde kurulan, devletin ekonomik kalkınmayı koordine etmek ve yerel hizmetlerin sunumunda yerel yönetimlerle işbirliği yapmak amacıyla yerel yönetimlerin inisiyatifiyle kurduğu bir kooperatif yapısıdır. 2016 yılında Devlet Sayıştay raporunda belediyelerin hizmet sunumunda işbirliğinin sağlanmasında bölgelerin rolü vurgulanmıştır.1998 yılında Bölgesel Kalkınma Kanunu tarafından tüzel kişilik olarak tanınmışlardır. Daha önce yerel ve bölgesel yönetimlerin kararı ile oluşturulan bölgeler, Bakanlar Kurulu Kararı ile tanınmıştır. Bölgeler ulusal bütçeye dâhil edilmiş ve yetkileri ulusal yasalarla tanınmıştır. Mevcut İdari Bölgeler ve Yerleşim Yerleri Kanunu iki temel ifade içermektedir (Council of Europe, 2018: 10):

- Letonya’da yerel yönetimin olduğu bölgeler kurulacaktır.
- Kabinenin bu bölgelerde yeni bir yasa tasarısı sunması gerekir.

Bölgesel yönetimlerin tam olarak uygulamaya konmasına kadar bu tür yönetimlerin rolü planlama bölgeleri tarafından yerine getirilir (Council of Europe, 2018:10).

Daha önce de bahsedildiği gibi yerel düzey 9 “cumhuriyet şehri”(republikas pilseta) ve 110 belediye (novad) olmak üzere 119 yerel yönetimden oluşmaktadır. Her iki yerel yönetim arasında coğrafi ve ekonomik farklılıklar mevcuttur (Council of Europe, 2018:11). Cumhuriyet şehirlerinde kentleşme düzeyi kırsal kesimde yer alan belediyelerden daha yüksektir. Cumhuriyet şehirleri ülke GSYH’sinin %74’ünü, nüfusun %50’sini oluşturan büyük şehirlerdir. Nüfusu asgari 25.000 kişiye sahip olan bu şehirler; sosyal ve kültürel altyapının yanı sıra ulaşım imkânları, yargı tesisleri ve oldukça gelişmiş ticari faaliyetlere sahiptir. Bu statüye sahip şehirler belirli idari ve mali bağımsızlığa sahiptir. İlçeler en az 4000 yerleşik nüfusa sahip olmalı ve en az 2000 nüfuslu bir köyden oluşmalıdır. Bu birimler yasal statüye sahip değildir ancak yerel yönetim temsilcilerinden oluşan dolaylı olarak seçilmiş bölgesel hükümetlere (meclislere) sahiptir. Riga, Jurmala, Jelgava cumhuriyet şehirlerinden bazılarıdır (OECD, 2016: 1).

Yerel meclis yerel otoritenin yasama organıdır. Meclis, dört yıllığına yerel halk tarafından doğrudan genel oyla seçilmiş üyelerden oluşur. Meclis, meclis üyeleri arasından daimi komisyon üyelerini ve yerel meclis başkanını seçer. Mali komisyon ile beraber sosyal, eğitim ve kültür komisyonları zorunludur. Aynı zamanda yerel otoriteler tamamı politikacı ve yerel uzmanlardan oluşan başka daimi komisyonlar kurabilirler. Daimi komisyonlar yerel yerel meclis için taslak kararlar hazırlar. Yerel meclis başkanı yerel meclis tarafından dört yıllığına seçilir. Yerel meclis başkanı yerel meclise ve mali komisyona başkanlık eder (CEMR, t.y: 30).

Türkiye’de 5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usûllere göre seçilmiş üyelere oluşur. Belediye meclisi, üyeleri arasından en az üç en fazla beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir. İhtisas komisyonları, her siyasi parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşturulur. İhtisas komisyonlarının görev alanına giren işler bu komisyonlarda görüşüldükten sonra belediye meclisinde karara bağlanır (Belediye Kanunu, 2005, md.24).

Letonya’da yerel yönetimler gönüllü ve zorunlu yetkilere sahiptir. Gönüllü yetkiler çeşitli olup yerel politikaya dayalı yerel meclis kararlarına bağlıdır. Zorunlu yetkiler ise yerel politikaya dayalı olup kamu hizmetlerinin yönetimi ve kendi yerel yetki alanlarında ulusal politikaların idaresini içermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin 1580 sayılı Belediye Kanunu belediyelerin görevlerini zorunlu ve ihtiyari olarak sınıflandırmaktaydı. 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanununda belediye görevlerine ilişkin zorunlu ve ihtiyari sınıflama yapılmamıştır. 5393 sayılı kanunun gerekçesi aşağıda belirtilmiştir (TBMM, 2005):

“Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127. maddesine göre mahallî idarelerin görev ve yetki alanı mahallî müşterek ihtiyaçlardır. Anayasanın anılan maddesi ile Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının "Özerk Yerel Yönetimin Kapsamı" başlıklı 4 üncü maddesinde öngörülen ilkelere ve çağdaş mahallî idare vizyonuna uygun olarak belediyelerin görev ve sorumlulukları yeniden düzenlenmektedir.”

“Maddede, belediyelerin zorunlu görev ve yetkilerinden birkaçı sayıldıktan sonra belediyenin ekonomik durumuna ve beldenin ihtiyaçlarına göre takdire dayalı olarak yapabileceği bazı hizmetlere de değinilmiştir. Maddenin takip eden fıkralarında ise kanunlarla açıkça başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen "mahallî müşterek" nitelikteki her türlü görev ve hizmetin belediyelerce yapılması esası benimsenmiştir.”

“Yeni kamu yönetimi anlayışında, mahallî idarelerin görev ve sorumluluk alanlarına giren konularda çıkarılacak tüzük, yönetmelik ve benzeri düzenlemelerde, mahallî idarelerin yetkilerini kısıtlayıcı, mahallî hizmetleri zayıflatıcı ve yerinden yönetim ilkesine aykırı düzenleme yapılamaması esası benimsenerek merkezi hükümetin kanunlar dışındaki düzenlemelerle belediyelerin görevlerine müdahalesi önlenmektedir.”

“Belediyelerin, asli görevlerinin yanında, okul öncesi eğitim kurumları açabileceği; Devlete ait her derecedeki okul binalarını yapabileceği veya bunların bakım ve onarımları ile her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyacını karşılayabileceği; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabileceği ve işletebileceği; özür, yaşlı ve düşkünlerin kolayca hizmet almasını kolaylaştıran tedbirler alacağı öngörülmektedir.”

a. Yerel yönetimlerin görevleri

Merkezi yönetim, bölgesel ve yerel yönetimler ile özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasındaki görev dağılımının belirlenmesinde yetki devri ilkesi uygulanır. Sorunların çözümü öncelikle halka en yakın olan en alt düzeyde aranmalıdır. Bu durum, “Subsidiarite ilkesi” olarak bilinmektedir. Subsidiarite ilkesi; parlamentolar, hükümetler ve diğer yetkililer tarafından alınacak kararların yurttaşlara olabildiğince yakın olarak alınmasıdır. Bu ilkenin genel amacı yerel yönetimlerin merkezi hükümete karşı bir dereceye kadar bağımsızlığını garanti etmektir. Hiçbir görev gerekenden daha yüksek bir düzeyde çözümlenmemelidir (Vanags, 2005:17; Demir ve Karakütük, 2003: 73; European Parliament, 2024).

Devlet işlevlerinin merkezileştirilmesi ve bunların yerel yönetim düzeylerine devredilmesinde, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nda ve Yerel Yönetim Kanunu’nda belirtildiği gibi, işlevlerin devredilmesiyle birlikte uygun mali kaynakların da sağlanması gerektiği akıldaki tutulmalıdır. Ancak uygulamada, yerel yönetim kuruluşlarının görevlerini yerine getirmek için ihtiyaç duydukları mali kaynaklara yönelik talepleri ya hiç karşılanmamış ya da çok az dikkate alınmıştır. Letonya’da yerel yönetimlerin görevleri genel itibarıyla Batı Avrupa ülkelerine benzemektedir. Yerel yönetim işlevlerinin bir kısmı devlet idaresi kurumları, sivil toplum kuruluşları ile birlikte yürütülmektedir (Vanags, 2005: 17).

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yerleşmeye başlayan “yönetişim” yaklaşımı yerel düzeydeki ilişkilerin niteliğini değiştirmektedir. Birlikte yönetim anlayışının benimsenmesini gerektirmektedir. Bu süreç yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları ve diğer yerel ortaklar arasında yatay ve demokratik bir biçimde örgütlenmiş yeni bir ilişkiler sisteminin kurulmasını zorunlu kılmaktadır (Emrealp, 2005: 39). Son dönemlerde "yönetişim" konusundaki bütün isteklere, gelişmelere ve çeşitli deneyimlerin yaşanıyor olmasına rağmen, Belediyeler Kanununun 13. maddesindeki Hemşehri Hukuku maddesi 1580 sayılı yasadakinden daha ileri bir düzenleme getirmemektedir. 1930 yılından bu yana yasal bir hak olmasına karşın etkin olarak işlemeyen hemşehri hukukunun, ancak aktif katılımı teşvik edecek yeni düzenlemelerle yaşama geçirilebilmesinin mümkün olabileceği açıktır (TBMM, 2005) .

110 belediye 9 şehrin yetkileri şunlardır (European Committee of the Regions, t.y.):

- Yasama ve idari yetkinin de olduğu kayıt hizmetleri
  - Doğum, evlenme gibi idari belgelerin düzenlenmesi
  - Evlat edinme ve vasilik,
- Arazi kullanımının yerel planlaması
- Belediye zabıta hizmetlerinin bakımı
- Kamu düzeni ve sivil savunma
- Çevre
  - Su ve katı atık
- Kamu hizmetleri
  - Su
  - Isıtma temini ve arıtma;
  - Atık yönetimi ve evsel atık
- Kamu alanlarının korunması
- Konut sorunu olanlara yardım
- Eğitim
  - Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve eğitim kadrosu için sürekli eğitim organizasyonu
- Kültür
- Sağlık
  - Hastanelerin bakımı,
  - Sağlık hizmetleri
- Sosyal Refah
  - Kişisel sosyal hizmetler
  - Çocuk koruma hizmeti
- İskan
- Ekonomik kalkınma (ekonomik faaliyetlerin kolaylaştırılması)
- Ulaşım
  - Toplu taşıma
  - Yerel yollar

Başkent Riga için ek yükümlülükler bulunmaktadır (European Committee of the Regions, t.y.):

- Merkezi hükümet işlevlerinin desteklenmesi
  - Ulusal hükümet kurumları;
  - Yabancı devlet adamlarının kabulü
  - Yabancı diplomatik misyonlar ve uluslararası kuruluşlara yardım;
  - Altyapının bakımı ve geliştirilmesi

II. LETONYA’DA YEREL YÖNETİMLERİN MALİ YAPILANMASI

Letonya’da yerel yönetim bütçesi temel bütçe ve özel bütçe olmak üzere iki farklı bölümden oluşur. Bütçe ve Mali Yönetim Kanunu’nda tanımlandığı gibi bu bütçelerin her biri gelir gider ve finansmandan oluşur. Temel bütçe genel ve tahsis edilmiş hibeler, hizmetlerden elde edilen gelirler ve diğer öz gelirler, transferler, dış mali yardımlar ve gelirlerle karşılanması planlanan harcamalar ile devlet bütçesi kredileri ve bu kredilerin geri ödemelerinden oluşan kısımdır. Diğer taraftan “özel bütçe” gelirleri; devlet yol fonu, doğal kaynak gelir vergileri, özelleştirmeden elde edilen gelirler ve liman ücretleri, özel amaçlara yönelik diğer kaynaklardan elde edilen gelirler ve bunlarla ilgili harcamalar, krediler ve kredi geri ödemelerinden oluşturulmaktadır. Yerel bütçelerin ikiye bölünmesi 1990’lı yılların başlarına kadar uzanmaktadır. Ancak tahsis edilen ödeneklerin de uzun zamandır temel bütçeye dâhil edildiğine göre temel ve özel bütçe olarak böyle bir ayırımın yapılmasına gerek yoktur. Bu bölünme her yerel yönetimin mali durumu ve kapasitesi hakkında yeterli bilgi sağlamamaktadır. Bunun yerine yerel bütçeleri daha karmaşık ve daha az şeffaf hale getirmektedir. Bu yapı orta vadeli planlama ve yerel bütçeler arasında objektif karşılaştırmaya engel teşkil etmektedir (Vilka,2012: 376).

Yalnızca yerel yönetim meclisi yerel yönetim bütçesini ve burada yapılacak değişiklikleri onaylama hakkına sahiptir. Yerel yönetim bütçeleri resmi belgelerdir. Yasal olarak onaylanmış sınıflandırmalar üzerinde anlaşmaya varan yerel yönetimler, aylık ve yıllık bütçe raporlarını hazırlayarak Hazineye sunmalıdır. Devletin Hazine ile ilgili yerel yönetim bütçe raporlarına erişimi bulunmaktadır (Vilka,2012: 376-377).

Türkiye’de 5393 sayılı belediye kanununa göre göre belediye bütçesinin hazırlanması ve kabulü 62. maddede düzenlenmiştir (Belediye Kanunu, 2005, Md.62).

“Belediye başkanı tarafından hazırlanan bütçe tasarısı eylül ayının birinci gününden önce encümene sunulur ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı belediye bütçe tahminlerini konsolide eder ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca merkezi yönetim bütçe tasarısına eklenmek üzere eylül ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına bildirir. Encümen, bütçeyi inceleyerek görüşüyle birlikte kasım ayının birinci gününden önce belediye meclisine sunar. Meclis bütçe tasarısını yılbaşından önce, aynen veya değiştirerek kabul eder. Ancak, meclis bütçe denkliliğini bozacak biçimde gider artırıcı ve gelir azaltıcı değişiklikler yapamaz. Kabul edilen bütçe, malî yılbaşından itibaren yürürlüğe girer.”

Letonya’da mali yerelleşmeyi düzenleyen yasal düzenlemeler şu şekildedir (European Committee of the Regions, t.y.) :

- Yerel Yönetim Kanunu (1995).
- Yerel Yönetim Finansmanının Denkleştirilmesine İlişkin Kanun (1998).
- Yerel Yönetim Finansmanının İstikrarlaştırılması ve Yerel Yönetimlerin Mali Faaliyetlerinin İzlenmesi Hakkında Kanun (1999).

II. I. Letonya’da Yerel Yönetimlerin Harcamaları

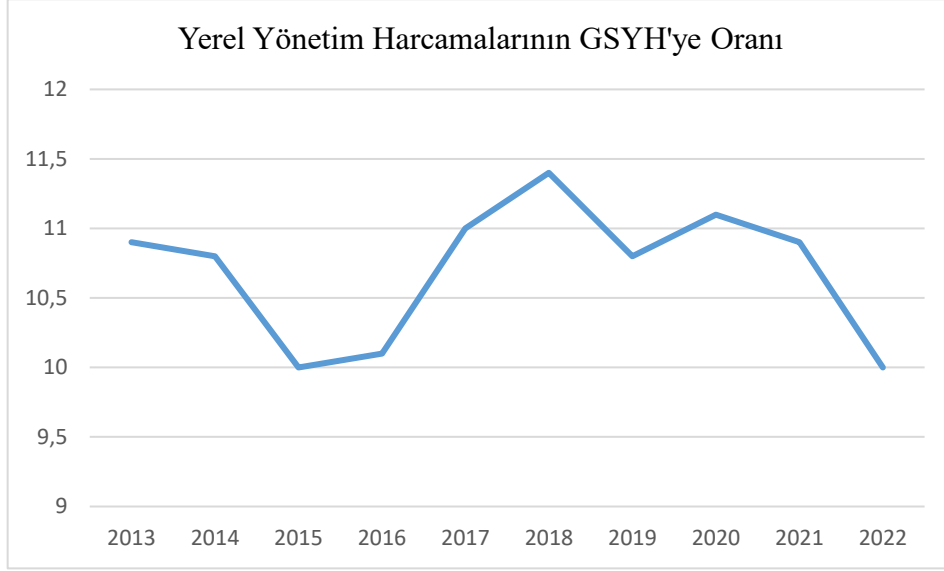
Yerel yönetimlerin bağımsız temel işlevleri; kamu hizmetlerinin sağlanması (su temini, kanalizasyon, ısınma temini, belediye atıklarının yönetimi, su yönetimi vb.), eğitim hizmetlerinin sağlanması, sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması, sağlıklı yaşam tarzının teşvik edilmesi, kamu tesislerinin bakımı, yoksul ve sosyal açıdan korunmasız kişilere sosyal yardım sağlanması, kamuya ait orman ve su kullanımı ile ilgili prosedürlere karar verilmesi, kültürel nesnelere sürdürülmesi ve geleneklerin korunması, medeni durum belgesi kayıtlarının yapılması, ticari faaliyetler için izin ve lisans verilmesidir (Governatori, 2012: 125).

Tablo 1’e bakıldığı zaman yerel yönetim harcamalarının genel itibariyle arttığı görülmektedir. Yerel yönetim harcamaları 2022 yılında 3.869 milyon Euro olarak gerçekleşmiştir. Bu değer GSYH’nın %10’unu oluşturmaktadır.

Tablo 1. Letonya'da 2013-2022 Yılları Arasında Gerçekleşen Yerel Yönetim Harcamaları (Milyon Euro)

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
2.488.5	2.541.8	2.466.2	2.573.8	2.974.1	3.318.8	3.316.6	3.342.4	3.640.1	3.896.0

Kaynak: EUROSTAT, 2023

Grafik 1. Letonya'da 2013-2022 yılları arası gerçekleşen yerel yönetim harcamalarının GSYH'ye oranı (%)

Kaynak: EUROSTAT, 2023

Yerel yönetim harcamalarının GSYH'ye oranının en yüksek olduğu yıl %11,4 ile 2018 yılıdır.

2023 yılında, enerji kaynaklarının yüksek fiyatları, enflasyon, 1. sınıftan 4. Sınıfa kadar okul yemekleri için Devlet finansmanındaki artışın (2,15 Euro'dan 3,09 Euro'ya kadar) da etkisiyle her türlü mal ve hizmetin satın alınmasına yönelik harcamaların artmaya devam edeceği öngörülmektedir. Ayrıca, enerji desteği maliyetlerindeki artış, Ukraynalı mültecilere yönelik destek ve asgari gelir düzeyinin yükseltilmesiyle bağlantılı olarak yardımların artması nedeniyle sosyal destek harcamalarının da yüksek olması beklenmektedir (Finansu Ministrija, 2023: 42).

Öğretmen maaşlarının arttırılmasını ve 2023 ve 2024 yıllarında asgari ücretin yükseltilmesi için yardımcı hizmet sağlayıcılarına tahsis edilen ilave fon da yerel yönetim bütçesi harcama düzeyinin yüksek olmasına neden olmuştur. Bu sebeple yerel yönetim bütçe harcamalarında 2023 yılında hem ücretlerde hem ara tüketimde artış olması beklenmektedir. Bu kalemlerin harcamaları orta vadede bir dereceye kadar artacaktır (Finansu Ministrija, 2023: 42).

Harcamalar üzerinde özerklik sınırlıdır. Merkezi yardımların çoğu eğitim ve diğer kamu harcamalarını karşılamaya ayrılmıştır (European Committee of the Regions, t.y.).

II.II. Letonya'da Yerel Yönetimlerin Gelirleri

Letonya'daki yerel yönetimlerin kendi vergi gelirleri yoktur. Yerel yönetimin temel gelirleri paylaşılan vergilerdir. Finansman esas olarak paylaşılan vergilerden ve merkezi hükümetten gelen hibelerden oluşmaktadır. Yerel yönetim gelirlerinin bir kısmı da dengeleme fonu ile aktarılan kaynaklardan gelmektedir. Yerel yönetimlerde gelirin daha zengin ve daha yoksul belediyeler arasında

yeniden dağıtılmasına yönelik bir mekanizma bulunmaktadır (Governatori, 2012: 127; (European Committee of the Regions, t.y.).

Konsolide bütçede yerel yönetimlerin gelir tarafı %25-27 civarını oluşturmaktadır. Yerel yönetim gelirleri tabloda verilmiştir (Priede, 2022:14).

Tablo 2. Yerel Yönetimlerin Gelirleri

Vergiler	Krediler
Merkezi ve yerel yönetim harçları	Bağışlar
Tahsis edilmiş hibeler	Hizmetler için ödemeler
Denkleştirme fonu hibeleri	Yerel yönetim varlıklarından elde edilen gelir
Devlet bütçe yatırımları	Yerel yönetim girişimlerinden elde edilen karın bir kısmı

Kaynak: Priede, 2022:14

Letonya’da yerel vergiler yoktur. Vergiler ve Harçlar Kanunu sadece devlet vergilerini kapsamaktadır. Bu nedenle yerel yönetimlerin vergi gelirleri dört farklı devlet vergisinin paylarından oluşur (Vilka, 2012: 378-379):

- Emlak vergisi
- Kişisel Gelir Vergisi
- Doğal kaynak vergileri
- Piyango ve şans oyunları vergisi,

Kişisel Gelir Vergisi: Letonya’da paylaşılan vergiler yerel yönetimlerin temel gelir kaynağıdır. En önemli vergiler arasında kişisel gelir vergisi gelmektedir. Kişisel gelir vergisi yerel gelirler üzerinde en büyük etkiye sahiptir. Yerel yönetim bölgesinde toplanan vergilerin %75’ini oluşturmaktadır. Bölge sakinlerinin gelirleri üzerinden alınmaktadır; Yıllık olarak müzakere edilmektedir. Devlet Gelir İdaresi vergi ödemelerini toplar ve ikamet kriterlerine göre bu fonları yerel yönetimlere yeniden dağıtır. Sadece iki Cumhuriyetçi şehir, Riga ve Ventspils, kişisel gelir vergisini kendileri toplar. Devlet payımı Devlet bütçesine aktarır (OECD, 2016; Priede, 2022: 15; Vilka,2012:378-379).

Doğal kaynak vergileri: Doğal kaynaklar vergileri paylaşılan vergilerdendir (özel bütçede, çevre kirliliği vergisinden pay: %60; radyoaktif atık vergisinden: %30; tehlikeli atıkların yakılması ve maden yataklarına ilişkin vergiden: %100) ((European Committee of the Regions, t.y.; Vilka, 2012: 379).

Piyango ve şans oyunları vergisi: . Diğer paylaşılan vergi şans oyunları vergileridir. Şans oyunları geliri vergisinden yerel bütçelere aktarılır: %25; yerel ölçekli piyango vergisinden: %100 ((European Committee of the Regions, t.y.; Vilka, 2012: 379).

Arazi ve binalar üzerinde uygulanan emlak vergisi: . Emlak ve arazi vergileri tamamen yerel gelirlerdir. Buna rağmen oranlar ve vergi matrahının belirlenmesi ile ilgili hiçbir özerkliğe izin verilmemektedir (European Committee of the Regions, t.y.). Pay oranı %100’dür. GSYH’nin %0,8’ine karşılık gelmektedir (OECD, 2016)

Yerel yönetimler, merkezi hükümet tarafından belirlenen vergi oranlarını kendi belirleyemezler. Ancak 2013 yılından beri yerel yönetimlere emlak vergisinin vergi oranlarının ayarlanması ile ilgili daha fazla özerklik tanınmıştır (OECD, 2016). Letonya’da kanunla yerel yönetim vergisi olarak belirlenmiş tek bir vergi bulunmamaktadır. Emlak vergisi oranlarını düşürmek mümkündür (Priede, 2022:15).

Hibeler ve sübvansiyonlar: Merkezi hükümetten nerdeyse tüm hibeler tahsis edilmiştir. Transferler özellikle öğretmenlerin ücretleri, yol bakım ve inşaatı, yatırım projeleri ve Avrupa Birliği projelerinin finansmanı ile ilgili hibeleri kapsamaktadır. Diğer hibe (tahsis edilmemiş) bazı demografik bilgiler kullanılarak hesaplanan “mali ihtiyaçlar” tahminine dayalı olarak belediyelerin farklı vergi

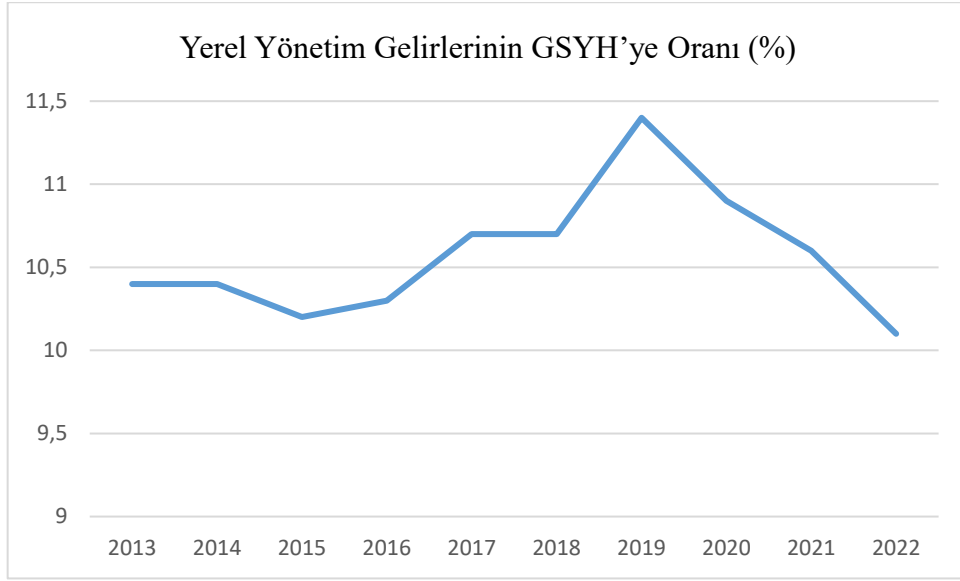
kapasitelerini (kişisel gelir vergisi ve emlak vergisi) ve hizmet yükümlülüklerini dengelemeyi amaçlayan Yerel Yönetim Finansmanı Eşitleme Fonu’dur (OECD,2016).

Diğer Gelirler: Bu gelirler varlık satış ve kiralamalarından kullanıcı ücretlerinden ve yerel kamu şirketlerinden elde edilen gelirlerden elde edilmektedir (OECD,2016).

Tablo 3. Yerel Yönetim Gelirleri (Milyon Euro)

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
2.376.5	2.463.6	2.518.2	2.615.7	2.888.2	3.115.5	3.491.5	3.296.6	3.550.5	3.916.6

Kaynak: EUROSTAT, 2023

Grafik 2. 2013-2022 Yılları Arası Letonya Yerel Yönetim Gelirlerinin GSYH'ye Oranı (%)

Kaynak: EUROSTAT, 2023

Tablo 3 ve grafik 2’de görüldüğü üzere yerel yönetim bütçe gelirlerinde genel olarak düzenli bir artış olmuştur. Bütçe gelirlerinin büyük bir kısmını vergi gelirleri, vergi gelirlerinin büyük bir kısmını ise kişisel gelir vergisi oluşturmaktadır. 2022 yılının vergi gelirleri toplam değeri 1.941.843.019 Euro’dur. Bu tutarın 1.699.792.585 Euro değerindeki tutarı kişisel gelir vergisi, 230.606.554 Euro değerindeki tutarı emlak vergisinden elde edilen gelirlere aittir (OECD Stat, 2023). 2022 yılı yerel yönetim bütçe gelirleri genel kamu gelirlerinin %17 ‘sini oluşturmaktadır (OECD Data Explorer, 2023). Yerel yönetim bütçe gelirlerinin GSYH’ye oranının en fazla olduğu yıl % 11,4 ile 2019 yılıdır. Yerel yönetim bütçe gelirlerinin GSYH’ye oranının en düşük olduğu yıl ise 10,1 ile 2022 yılı olmuştur.

a. Mali denkleştirme mekanizmaları

Mali denkleştirme, gelirleri daha zengin belediyelerden daha yoksul olanlara yeniden dağıtma işlevini yerine getiren Yerel Yönetim Finansmanı Denkleştirme Fonu (LGFEF) aracılığıyla gerçekleştirilir. Merkezi hükümet de aynı zamanda bu fona katkıda bulunur. Gelirler demografik faktörler ve diğer kriterlere göre hesaplanarak harcama ihtiyaçlarına göre yeniden dağıtılır. Burada temel ilke, fona katkıda bulunan belediyelerin kişisel gelir vergisi ve emlak vergisinden elde edilen gelirlerin harcama ihtiyacını %10’dan fazla aşan belediyeler olmasıdır (European Committee of the Regions, t.y.).

b. Mali merkezleşme düzeyi

Yerel seviyede gelir özerkliği Avrupa Birliği ortalamasının üzerindedir. 2018’de Avrupa Birliği’nde bu oran %53 iken Letonya’da %65’tir. Bu da merkezi hükümet transferine bağlılık oranının Avrupa Birliği ortalamasından daha düşük olmasını gerektirmektedir. 2018 yılında bu oran AB’de %48 iken Letonya’da %32’dir. Yerel öz gelirler 2018 yılında toplam devlet gelirlerinin %17’sini temsil etmektedir. Avrupa Birliği’nde bu oran %13’tür. Yani Avrupa Birliği ortalamasının üzerindedir (European Committee of the Regions, t.y.).

II.III. Letonya’da Yerel Yönetimlerin Bütçe ve Borçlanması

Yerel yönetimler Bakanlar Kurulunun kanun ve düzenlemelerine uygun bir şekilde bütçelerini bağımsız bir şekilde geliştirir, onaylar ve yürütürler. Yerel yönetimlerin bütçeleri, temel bütçe, bağış ve hibelerden oluşmaktadır. Kanunda öngörülmediği müddetçe devlet idaresi makamında bulunanlar yerel yönetim bütçesinin geliştirilmesi ve uygulanmasına müdahale etmemelidir. Yerel yönetimler yıllık devlet bütçesi kanunun yayınlamasının ardından en fazla 2 ay içerisinde bütçelerini onaylamaları gerekmektedir (Priede, 2022: 12).

Yerel yönetimler bütçelerini aşağıdaki kanunlara dayanarak hazırlar (Priede, 2022: 13):

- Yerel Yönetimler Kanunu
- Yerel Yönetimler Bütçe Kanunu
- Bütçe ve Mali Yönetim Kanunu
- Yerel Yönetim Maliyelerinin Eşitlenmesine İlişkin Kanun

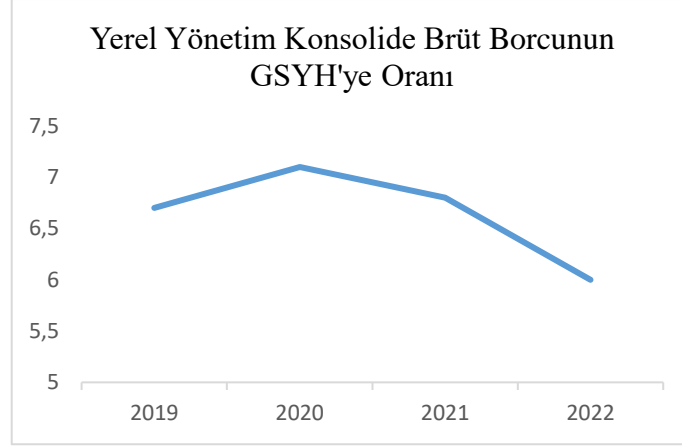
Letonya’da çok katı kurallar çerçevesinde borçlanmaya izin verilmektedir. Eyalet yasasına göre yerel kurum tarafından yapılan yıllık borç ödemesi yerel vergi gelirlerinin %20’sini aşamaz. Belediyeler her yıl toplam borçlanma limitlerini ve garantilerin verilmesini merkezi hükümetle görüşürler. Bu sınırlar yıllık bütçe kanununda mevcuttur. Yıl içinde finansal zorluk yaşanması durumunda belediyeler bir yıl içinde geri ödemek üzere kısa vadeli krediler temin edebilirler. Sadece büyük belediyeler finansal kuruluşlar ile sözleşme yapar. Yerel yönetimlere ana borç veren devlet hazinesi olmaya devam eder. Yerel borçlanma üzerindeki sıkı merkezi hükümet kontrolü, merkezi hükümetin mali amaçlarına bir tehdit oluşturmadan çoğu yerel yönetim için sağlam bir mali durum garanti etmeyi başarmaktadır (Alcidi vd., 2014: 125).

Tablo 4. Yerel Yönetimin Konsolide Brüt Borcu (Milyon Euro)

2019	2020	2021	2022
2.062.6	2.133.3	2.253.0	2.322.7

Kaynak: EUROSTAT, 2023

Tablo 5’te de görüldüğü üzere Letonya yerel yönetim konsolide brüt borcunda istikrarlı bir şekilde artış görülmektedir. 2020 yılında yerel yönetim konsolide brüt borcunun GSYH’ye oranı %7,1 iken, bu oran 2022 yılında %6 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 3. 2019-2022 Yılları Arası Letonya Yerel Yönetimler Bütçe Açığı ve Borçlanmanın GSYH'ye Oranı

Kaynak: EUROSTAT, 2023

2023 yılında yerel yönetim bütçesinde açığın GSYH'nin %0,1'ine ulaşması beklenirken, yerel yönetimler 2022 yılını hafif bir fazla ile kapatmıştır. Yerel yönetim bütçesi GSYH'nin %0,1'i kadar fazla vermiştir. Yerel yönetim bütçesinde de 2024 ve 2025'de küçük bir açık öngörülmektedir. Bununla birlikte 2026 yılında GSYH'nin %0,1'i kadar bir fazlalık öngörülmektedir (Finansu Ministrija, 2023)

Covid-19 yüksek hazırlıklı yatırım projelerinin uygulamasının bitmesi ve yerel yönetim borçlanmalarında toplam büyümenin azalması ile 2023 yılında yerel yönetim bütçesindeki sermaye harcamalarında bir düşüş beklenmektedir. Bu durum yatırımların temel işlevlerine yönelik daha düşük düzeyde harcamalardan etkilenirken orta vadede dış mali yardımlarla finanse edilen projelerin yatırımları yıldan yıla artacaktır. 2024 yılından itibaren her sene yatırımlarda ciddi bir artış planlanmaktadır (Finansu Ministrija, 2023: 42).

III. TÜRKİYEDE BELEDİYELERİN MALİ YAPISI VE LETONYA'DAKİ BELEDİYELERİN MALİ YAPISININ KARŞILAŞTIRILMASI

Türkiye'de üç tür mahalli idare bulunmaktadır. Yerel yönetim birimleri 1982 anayasası hükümlerine göre il özel idaresi, belediyeler ve köylerdir. Belediyeler, nüfus büyüklüklerine ve il, ilçe ve belde belediyesi olmalarına bakılmaksızın 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre yönetilmektedir. Nüfusu, fiziki yerleşim durumu ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri dikkate alınarak büyükşehir belediyesine dönüştürülmüş yerlerdeki büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir sınırları içindeki ilçe belediyeleri ayrıca 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu hükümlerine göre de yönetilmektedir (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2023: 31).

Belediyelerin gelirleri öz gelirler, merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar ve diğer gelirler olarak ayrılmaktadır.

Öz gelirler, yasaların çizdiği sınırlar dâhilinde belediyelerin kontrol yetkisine sahip olduğu gelirlerdir. Bu gelirler belediye vergileri, belediye harçları, harcamalara katılma payı ve diğer gelirlerden oluşmaktadır (İpek, 2018:3). Öz gelirler, yerel yönetimlerin mali bağımsızlığı açısından oldukça önemlidir (Güldüler ve Dağdır, 2023: 4).

Türkiye'de belediyelerin öz gelir kaynaklarının yetersiz olması sebebiyle belediyelerin gelir gider yönetimlerinde merkezi idareden gelen transferler önemli bir gelir kaynağı oluşturmaktadır (Arıkboğa, 2017: 101 akt. Güldüler ve Dağdır, 2023:5). Merkezi hükümet transferleri mahalli idarelere yapılan kaynak aktarımını ifade etmektedir (Gündüzöz, 2011: 2). Transferler belediyelerin devlet gelirlerinden aldıkları paylar ile bağış ve yardımları kapsamaktadır (Bilmen, 2022: 96).

Genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları pay belediyelerin sahip olduğu en önemli gelir kaynaklarından biridir. Öz gelirler ve genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payların yanı sıra belediyelerin diğer gelirleri de mevcuttur. Bu gelirler, alınan bağış ve yardımlar, faiz gelirleri, ceza gelirleri ve sermaye gelirleridir (Güldüler ve Dağdır, 2023: 5-6).

Türkiye’de belediye vergileri 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda sıralanan İlan ve Reklam Vergisi, Eğlence Vergisi, Haberleşme Vergisi, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, Yangın Sigortası Vergisi ve Çevre Temizlik Vergisi’nden oluşmaktadır. Bu vergilerin yanı sıra 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre alınan Emlak Vergisi de belediye vergilerinden biridir (İpek, 2018:3).

2008 yılına kadar Maliye Bakanlığı tarafından mahalli idarelere Bakan onayı ile “Mahalli İdarelere Yardım Ödeneği” adı altında konulan ödeneklerin dağıtılması belirli bir ölçüte bağlı değildi. 5779 sayılı Kanunla denkleştirme ödeneği adı altında yeniden düzenlenmiştir. 5779 sayılı Kanunla bu transferlerin hesaplanması ve dağıtılması esasları yasal bir altyapıya kavuşturulmuştur (Arıkboğa, 2016:283). 2008 yılına kadar vergi gelirleri tahsilatından mahalli idarelere aktarılan paylara ek olarak Maliye Bakanlığı bütçesine konulan ödenekten nüfusun 50.000’den düşük olan belediyelere yardım yapılmaktaydı. Maliye Bakanlığının bütçesine konulan bu ödeneğin dağıtımı ile ilgili bir yazılı ölçüt belirlenmediği için öngörülen kaynağın belediyelere dağıtımı idarenin takdir yetkisine bağlı olduğu söylenebilir (Kesik, 2005:91).

Denkleştirme ödeneği kesinleşmiş en son genel bütçe vergi gelirleri toplamının %0,1’dir. Maliye Bakanlığı bu ödeneği Mart ve Temmuz aylarında iki eşit taksit halinde dağıtılmak üzere İller bankası hesabına aktarmaktadır. Bu ödeneğin %60’ı nüfusu 5000’e kadar olan belediyelere, %40’ı ise nüfusu 5001-9999 arasında olan belediyelere eşit olarak dağıtılması öngörülmüştür. Bu ödeneğin amacı küçük ölçekli belediyelerin mali yapısının güçlendirilmesidir. Ancak nüfusu 5000’den az olan belediyelerin sayısı nüfusu 5001-9999 arasında olan belediyelerden fazla olması nedeniyle denkleştirme ödeneği, küçük ölçekli belediyeler arasındaki dengesizliği daha da arttırıcı bir etki yapmaktadır (Ulusoy ve Akdemir, 2012: 273).

Letonya’daki yerel yönetimlerin kendi vergi gelirlerinin olmaması yerel yönetimin temel gelirlerinin paylaşılan vergilerden oluştuğu bilinmektedir. Finansman esas olarak paylaşılan vergilerden ve merkezi hükümetten gelen hibelerden oluşmaktadır. Yerel yönetim gelirlerinin bir kısmı da dengeleme fonu ile aktarılan kaynaklardan oluşması, yerel yönetimlerde gelirin daha zengin ve daha yoksul belediyeler arasında yeniden dağıtılmasına yönelik bir mekanizma bulunması Türkiye’deki denkleştirme ödeneği ile benzerdir. Her ikisinde de yoksul ya da daha küçük ölçekli belediyelerin mali yapısının güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Letonya’da yerel yönetimler kendi vergilerini alma ya da paylaşılan vergilerdeki marjinal oranları değiştirme yetkisine sahip değildirler.

Türkiye’de Belediye Gelirleri Kanununda belediyeler için 6 vergi ve 13 harç öngörülmüştür. Anayasa Mahkemesinin 29.12.2011 tarih ve esas sayı 2010/62 Karar Sayı 2011/175 sayılı kararı ile Belediye Gelirleri Kanununun 96. Maddesinin B fıkrasında belediye meclislerine tanınan yetki Anayasaya aykırı olması gerekçesiyle iptal edilmiştir. Belediye Gelirleri Kanununda yer alan bütün vergi ve harçlar için alt ve üst limitler konulmuş, bu limitler arasında miktar tespit etme yetkisi Bakanlar Kuruluna verilmiştir (İpek, 2018: 15).

Her iki ülkede de yerel yönetimlerin kendi vergilerini alma ya da vergi ve harç tarifelerini belirme yetkisi ile ilgili sorunlar mevcuttur.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Letonya’da yerinden yönetimin genel olarak olumlu olduğu yerel yönetimlerin geniş bir özerkliğe sahip olduğu Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi’nin 2018 yılındaki raporunda belirtilmiştir. Raportörlerin ülkeye 2017 yılında yaptıkları ziyaret sonrası sonuçlar sunulmuştur. Olumlu gelişmeler şu şekilde sıralanabilir (Council of Europe, 2018: 33):

- Letonya’da son 20 yılda desentralizasyon konusunda önemli çabalar ortaya konulmuştur.
- Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı neredeyse tamamen kayıtsız şartsız onaylanmıştır. Şartın Letonya tarafından onaylanması yerel yönetimlerin gelişmesi açısından çok büyük bir adımdır. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı bağlayıcı ve işlevsel bir kural olarak görülmektedir. Anayasa Mahkemesi Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’na atıfta bulunarak uygulanabilirliğini sağlamaktadır.
- Yerel yönetim düzeyinin kurulmasını amaçlayan iç hukuk düzeni kapsamlı bir şekilde değiştirilmiştir.
- Devletin yerel işlere müdahalesi sert bir şekilde sınırlandırılmış ve kanunla düzenlenmiştir. Özellikle Anayasa Mahkemesi içtihadında Letonya tarafından 1996 yılında onaylanan Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartının gereklerini yerine getirmektedir.
- Belediyeler arası işbirliği genelde olumludur.
- Ekonomik eşitsizliğin azaltılması, bütün belediyelerin kanuni olarak yerine getirmesi gereken görevleri gerçekleştirebilmesi amacıyla belediye gelirleri arasındaki farkları kapatan Belediye Finansman Eşitleme sistemi oluşturulmuştur.

Bununla birlikte yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gereken yönleri ile ilgili öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Yerel yönetimi anayasal bir temele dayandıran açık özel hükümler bulunmaması yerel yönetimlerin yasal dayanağı açısından bir eksikliktir. Baltık ülkelerinden diğer ikisi olan Litvanya ve Estonya bu konuda Letonya’ya göre daha iyi durumdadır. Yerel yönetimlerle ilgili açık hükümlerin anayasa ile ilgili düzenlemelerde yer alması gerekir.
- Yerel yönetimler kendi vergilerini alma ya da paylaşılan vergilerdeki marjinal oranları değiştirme yetkisine sahip değildirler. Sadece iki Cumhuriyet şehri olan Riga ve Ventspils kişisel gelir vergisini kendi toplamaktadır. Diğer şehirler ya da belediyeler için böyle bir durum söz konusu değildir. Şehir ve belediyelere kendi vergilerini alma hakkı verilebilir. Yerel vergiler ile yerel yönetimlerin mali özerkliği güçlendirilmelidir.
- Harcamalar üzerinde özerklik sınırlıdır. Merkezi yardımların çoğu eğitim ve diğer kamu harcamalarını karşılamaya ayrılmıştır.
- Devletin dengeleme fonuna katkısı çok düşüktür. Dengeleme fonuna katkıda bulunan az sayıda yerel yönetim vardır. Kırsal belediyelerin mali imkanları da göz önüne alınarak dengeleme sistemi iyileştirilmelidir.
- Transferler bazen değişebilecek tahminlere göre hesaplanması nedeniyle öngörülemez olarak değerlendirilmektedir.
- Yerel yönetimlerin takdir yetkisi ve özerkliğini fiilen azaltan aşırı düzenleme söz konusudur.
- Yerel yetkilerin açığa kavuşturulması gerekir. Merkezi yerel yetkiler arasında örtüşme durumu olmamalıdır. Yerel yönetimlere yeni yetkiler tanımlandığında hangi yetkilerin yeni olduğu açıkça belirtilmelidir. Yeni yetkiler için eş zamanlı bir finansman belirlenmelidir.
- Yerel yönetimler yerel halkın yararına idare mahkemelerinde dava açmamaktadır. Yerel makamlara merkezi hükümet kurum kararlarına karşı idare mahkemelerinde dava açma hakkı tanınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alcidi, C., Giovannini A., Infelise, F., & Ferrer, J. N. (2014). Division of powers between the European Union, member states, candidate and some potential candidate countries and local and regional authorities: Fiscal decentralisation or federalism. *European Committee of the Regions*.
- Arikboğa, Ü. (2016). Türkiye’de belediyelerin gelir yapısı: Sorunlar ve çözüm önerileri/Revenue structure of municipalities in Turkey: Problems and solution proposals. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 276-297.
- Baltic News Network, (2021), Latvian government approves the new Law on Local Government <https://bnn-news.com/latvian-government-approves-the-new-law-on-local-governments-222703>.

- Bauby, Pierre ve Smilie, Mihaela M. (2010), The Governance of Basic Public Services, GOLD III Report, Europe Chapter, Second Part – 31 Country Sheets, UCLG, 1-138, https://www.uclg.org/sites/default/files/gold_iii_-_europe_-_country_sheets.pdf.
- Belediye Kanunu, (2005), 5393 Sayılı Belediye Kanunu. *Kabul Tarihi*, 3(7), 2005.
- Bilmen, M. S. (2022). Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik ve İstanbul İlçe Belediyelerinin 2014 - 2018 Yılları Gelir Bütçelerinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Ana Bilim Dalı
- CEMR, Local and Regional Governments in Europe Structures and Competences, <file:///C:/Users/fujitsu/Downloads/CEMR.pdf>.
- Council of Europe, (2017), News 2018 Local and regional democracy in Latvia [https://www.coe.int/en/web/congress/-/local-and-regional-democracy-in-latvia\(28.11.2023\)](https://www.coe.int/en/web/congress/-/local-and-regional-democracy-in-latvia(28.11.2023)).
- Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, (2022). 2022 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. Ankara https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/faal-yet-raporu_4-20230904213511.pdf (11.05.2024).
- Demir, H., & Karakütük, M. (2003). Yerel yönetimler ve hizmette yerellik: subsidiarite ilkesi. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 65-77.
- Draudins, Aivars, (t.y.), Administrative territorial structure and reforms in Latvia, Ministry of Environmental Protection and Regional Development Republic of Latvia 04.10.2023 <https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/Administrative%20territorial%20structure%20and%20reforms%20in%20Latvia%20by%20Aivars%20Draudins%2C%20Latvia.pdf>.
- Dreifelds, J., (2007), Latvia, Goehring, J. (Ed.). Nations in Transit 2007: Democratization from Central Europe to Eurasia. Rowman & Littlefield. Nations in Transit 2007.
- Emrealp, S. (2005). Yerel gündem 21 uygulamalarına yönelik kolaylaştırıcı bilgiler el kitabı. Iula-Emme Yayını, Şubat, 2-6.
- European Commission (t.y.), Latvia, <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/latvia/main-executive-and-legislative-bodies#:~:text=Latvia%20is%20a%20democratic%2C%20parliamentary,Saeima%2C%20the%20main%20legislative%20institution>.
- European Committee of the Regions, (t.y.), Division of Powers, Latvia-Fiscal Powers, <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Latvia-Fiscal-Powers.aspx> (24.10.2023).
- European Justice, (2023), National Legislation Latvia, https://e-justice.europa.eu/6/EN/national_legislation?LATVIA&member=1 05.10.2023.
- European Parliament. (2024). The principle of subsidiarity, Fact Sheets on the European Union, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/7/the-principle-of-subsidiarity> (13.05.2024)
- European Committee of the Regions, (t.y.), Division of Powers, Latvia <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Latvia.aspx> (04.07.2023).
- EUROSTAT, (2023), Data Browser, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_main/default/table?lang=en (01.11.2023)
- Fidan, Y. (2011). Yönetimden yönetişime: Kavramsal bir bakış. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1).
- Finansu Ministrija, (2023), Stability programme of Latvia 2023–2026 <https://www.fm.gov.lv/en/media/14091/download?attachment> (28.11.2023).
- Globaledege, (2023), Latvia, <https://globaledege.msu.edu/countries/latvia/memo>, (21.12.2023).
- Governatori, M. (2012). Fiscal decentralisation in the EU – main characteristics and implications for fiscal outcomes.
- Gross, E., Bruna, S., (2012), Municipal Finance Equalization Process In Latvia, *Economics and Management* 17(1).
- Güldüler, E. S., & Dağdır, S. (2023). Belediyelerin mali özerkliklerinin eski ve yeni belediye gelirleri kanunu kapsamında değerlendirilmesi. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 11(1), 1-13.
- Gündüzöz, İ. (2011). Türkiye'de Mahalli İdarelere Yapılan Merkezi Hükümet Transferleri: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 20(2). <https://cyy.hacibayram.edu.tr/ArticleRead?id=08f90c1a-4171-5536-1a5c-4b8d297e0d78> (12.05.2024)
- İpek, E. Ş. (2018). Türkiye'de Belediye Gelirlerinin Değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s. 1-19.

- Kesik, A. (2005). Yönetimler Arası Mali İlişkiler ve Türkiye Uygulaması. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 5(10), 74-103.
- Logistics Cluster, (2022), Latvia Country Profile, <https://dlca.logcluster.org/1-latvia-country-profile> (08.06.2023).
- Lund, H., Hvelplund, F., Kass, I., Dukalskis, E., & Blumberga, D. (1999). District heating and market economy in Latvia. *Energy*, 24(7), 549-559.
- OECD (2016), Country Profile / Latvia, <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/profile-Latvia.pdf> (05.07.2023).
- OECD Data Explorer, (2023), [https://data-explorer.oecd.org/vis?fs\[0\]=Topic%2C0%7CGovernment%23GOV%23&fs\[1\]=Institutional%20sector%2C2%7CTotal%20economy%23S1%23%7CGeneral%20government%23S13%23%7CLocal%20government%23S1313%23&pg=0&fc=Institutional%20sector&snb=1&vw=tb&df\[ds\]=dsDisseminateFinalDMZ&df\[id\]=DSD_GOV_LEVEL%40DF_GOV_LEVEL_2023&df\[ag\]=OECD.GOV.GIP&df\[vs\]=1.0&pd=2013%2C2022&dq=A...S1313..&ly\[rw\]=SECTOR&ly\[cl\]=TIME_PERIOD&ly\[rs\]=REF_AREA%2CMEASURE%2CUNIT_MEASURE&to\[TIME_PERIOD\]=false](https://data-explorer.oecd.org/vis?fs[0]=Topic%2C0%7CGovernment%23GOV%23&fs[1]=Institutional%20sector%2C2%7CTotal%20economy%23S1%23%7CGeneral%20government%23S13%23%7CLocal%20government%23S1313%23&pg=0&fc=Institutional%20sector&snb=1&vw=tb&df[ds]=dsDisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_GOV_LEVEL%40DF_GOV_LEVEL_2023&df[ag]=OECD.GOV.GIP&df[vs]=1.0&pd=2013%2C2022&dq=A...S1313..&ly[rw]=SECTOR&ly[cl]=TIME_PERIOD&ly[rs]=REF_AREA%2CMEASURE%2CUNIT_MEASURE&to[TIME_PERIOD]=false)
- OECD.Stat. <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REVLVA#>, (25.12.2023)
- Priede, M. (2022), Budgetary Dialogue between Local Authorities and the Center: Experience of Latvia https://dpi.kg/upload/file/VAP_Final_Conf_Osh_Latvija_Preza_ENG.pdf 14.11.2023.
- T.C. Dış İşleri Bakanlığı, (2022), Letonya'nın Siyasi Görünümü, <https://www.mfa.gov.tr/letonya-siyasi-gorunumu.tr.mfa> (08.06.2023).
- TBMM, (2005), Belediye Kanunu Tasarısı Gerekçesi, <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss944m.htm>
- Ulusoy, A. ve T. Akdemir (2012), Mahalli İdareler, Ankara: Seçkin Yayınları, 7. Baskı
- Vanagas, E., Seimuskane, L., & Vilka, I. (2007). The Development of Democracy and Local Governance in Latvia. In *Local Elites, Political Capital and Democratic Development: Governing Leaders in Seven European Countries* (pp. 173-201). https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-531-90110-7_6 (20.12.2023).
- Vanags, E., (2005), Development of Local Government Reforms in Latvia, *VIEŠOJI POLITIKA IR ADMINISTRATIVAS*, ISSN 1648-2603.
- Vilka, I., (2012), Local government in Latvia, A. M., Moreno (Ed.), *Local government in the member states of the European Union: a comparative legal perspective*.

Etik Beyanı : Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde ÖHÜİBF Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar(lar)ına aittir.

Bu çalışmada kullanılan veriler, herkesin kullanımına açık şekilde paylaşıldığından ve etik kurul izni gerektiren araştırmalar içerisinde bulunmadığından etik kurul izni alınmamıştır

Teşekkür: Yayın sürecinde katkısı olan hakemlere ve editör kuruluna teşekkür ederiz

Ethics Statement : The authors declare that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, ÖHÜİBF Journal does not have any responsibility and all responsibility belongs to the author (s) of the study.

Since the data used in this study is shared publicly and does not include research requiring ethics committee approval, ethics committee approval has not been obtained..

Acknowledgement : We thank the referees and editorial board who contributed to the publishing process.
